

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

Toepassingsgebied

Alle vormen van grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van cliënten begaan door medewerkers, door andere cliënten, of door derden. Het gedrag kan zich situeren op diverse vlakken: seksueel ongewenst gedrag, verbale en/of fysieke agressie, psychisch kwetsend gedrag, enzovoort.

Grensoverschrijdend gedrag (GOG) wordt hierbij gedefinieerd als: 'elke handeling die resulteert in een significante inbreuk op de rechten, de lichamelijke of psychische integriteit, de waardigheid of het welbevinden van een persoon met een beperking'.

Een handeling is potentieel grensoverschrijdend gedrag omdat de persoon die het gedrag moet ondergaan dit beleeft als grensoverschrijdend of omdat redelijkerwijze kan worden aangenomen dat de handeling schade zal berokkenen.

Benadering

Als kleinschalige voorziening doet de directie een oproep naar alle betrokkenen (medewerkers en gebruikers) om dit onderwerp rechtstreeks, oprecht en in alle openheid te benaderen. De (letterlijke en figuurlijke) nabijheid van de verschillende personen binnen de werking, zou hierbij een voordeel moeten zijn.

Het onderwerp van deze procedure is steeds delicaat. Alle besprekingen moeten daarom met de nodige discretie worden gevoerd. Iedereen moet proberen elke situatie nuchter en eerlijk te beoordelen, met respect voor alle betrokkenen. In elke situatie waarin de procedure GOG wordt toegepast, moet steeds het welzijn van alle personen met een beperking centraal staan.

Bij het beoordelen van het gedrag van onze cliënten moet rekening worden gehouden met hun verstandelijke beperking en hun specifieke situatie.

Algemene en preventieve aanpak

Het Eepos wil alle vormen van GOG op een ernstige en correcte manier aanpakken. Het zou echter verkeerd zijn om enkel te focussen op situaties waar het mis gaat. Het is namelijk erg belangrijk om ook samen te reflecteren over "normaal" gedrag en over de diversiteit en nuanceringsen m.b.t. normaal gedrag, zowel maatschappelijk als in het leven van personen met een verstandelijke beperking.

Dit geldt in de eerste plaats voor seksualiteit en relaties bij personen met een verstandelijke beperking. Al te snel wordt dit bekeken als iets dat niet mag of kan, en wordt elke vorm van seksualiteitsbeleving beschouwd als ongewenst of grensoverschrijdend, zeker wanneer er daarbij op een of andere (passieve of actieve) manier ook interactie is met anderen. Nochtans zijn alle mensen – ook personen met een verstandelijke beperking – van nature seksuele wezens, met eigen behoeften en/of verlangens, en ieder op zijn eigen manier.

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

Het Eepos wil vertrekken vanuit een open en constructieve houding wat betreft relaties en seksualiteit. Er werd een visietekst opgesteld die als basis moet dienen voor een positieve dialoog ter zake met alle betrokkenen. Pas van daaruit kunnen we bepalen waar de grenzen liggen om sommige gedragingen als grensoverschrijdend te kunnen benoemen.

Ook rond verbaal en fysiek agressief gedrag moet genuanceerd kunnen gesproken worden. Gedrag is niet enkel goed of slecht, maar gebeurt vaak binnen een context, heeft oorzaken en gevolgen, kan ook te maken hebben met frustraties en onvermogen om deze op een correcte manier te uiten, enzovoort. Daarom willen we ons ook voor deze vormen van (al dan niet grensoverschrijdend) gedrag laten inspireren door een geschreven referentiekader. Dit zal in de loop van 2019 worden uitgewerkt.

Werkwijze bij meldingen van (vermoeden van) grensoverschrijdend gedrag

Bij een melding van mogelijk grensoverschrijdend wordt de hieronder beschreven stappenprocedure strikt gevolgd.

Enkele opmerkingen vooraf:

- Iedereen die zich vragen stelt of opmerkingen heeft in dit verband, kan dit melden aan een leidinggevende, aan eender welke andere medewerker, aan de voorzitter of ondervoorzitter van de vereniging, of aan de voorzitter van de gebruikersraad. Vervolgens moet echter steeds zo snel mogelijk de directeur en/of de afdelingscoördinator worden verwittigd.
- Indien een betrokken gebruiker niet akkoord kan gaan met beslissingen die tijdens de procedure worden genomen, kan hij dit steeds bespreken met de directeur of de afdelingscoördinator. Indien dit niet leidt tot een aanvaardbaar resultaat, kan de gebruiker desgewenst een klacht indienen volgens de gangbare klachtenprocedure.
- Het beleidsteam, het dagelijks bestuur of de raad van bestuur kan te allen tijde beslissen de procedure stop te zetten en/of te wijzigen, indien geoordeeld wordt dat dit in het belang is van alle betrokkenen. Deze beslissing en de motivering ervan zal dan schriftelijk worden toegevoegd aan de verslaggeving.
- Bij elke situatie van mogelijk grensoverschrijdend gedrag wordt de onderstaande stappenprocedure strikt gevolgd. De verslaggeving en follow-up gebeurt via een standaard "registratie- en opvolgingsformulier van (mogelijk) GOG". Dit formulier wordt ingevuld door de persoon die in stap 2 wordt aangeduid als coördinator van de behandelingsprocedure (verder "procedurecoördinator genoemd). Het formulier wordt bewaard op de afdeling van de (mogelijke) dader. De directeur bewaart een overzichtslijst van alle meldingen.
- Indien het betreffende gedrag deel uitmaakt van een gekende en chronische gedragsproblematiek van een cliënt en dus regelmatig voorkomt (bijv. regelmatige agressie-aanvallen), kan door het beleidsteam beslist worden om de registratie en opvolging niet telkens te behandelen via de procedure en het formulier GOG, maar wel binnen het handelingsplan van de betrokken cliënt. Hierbij blijven echter dezelfde basisprincipes van kracht, o.a. betreffende de registratie en de

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

beoordeling van voorvallen, afspraken rond de communicatie met betrokkenen, en de eventuele melding bij het centraal meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag van ernstige voorvallen. Hierbij willen we ook aanstippen dat niet elke woede- of agressie-aanval automatisch een situatie van GOG is (zie ook definitie van GOG: integriteit van andere persoon moet in het gedrang zijn).

Stappenplan

Er is een vermoeden en/of beschuldiging van grensoverschrijdend gedrag (cfr. definitie GOG)

Stap 1 Registratie van de melding

De situatie wordt gemeld aan de afdelingscoördinator en/of de directeur. Zij spreken af wie van hen de coördinator is van de verdere behandelingsprocedure (verder genoemd: "procedurecoördinator"). Indien de afdelingscoördinator of directeur zelf als mogelijke dader wordt genoemd, of indien hij/zij om een andere reden niet als procedurecoördinator kan optreden, wordt deze rol overgenomen door een andere afdelingscoördinator, de voorzitter en/of de ondervoorzitter, of een door het bestuur aangestelde persoon.

Melder en procedurecoördinator bespreken de melding en vullen samen stap 1 van het registratie- en opvolgingsformulier GOG in.

Stap 2 Eventuele onmiddellijke voorlopige en/of preventieve maatregelen

Indien wenselijk worden er al onmiddellijk voorlopige en/of preventieve maatregelen genomen om de verdere integriteit van de betrokkenen te beschermen. De beslissing en verantwoordelijkheid hiertoe berusten bij de procedurecoördinator, eventueel in overleg met de directeur en/of het beleidsteam en/of het dagelijks bestuur.

Er zijn geen vooraf vastgelegde afspraken rond deze voorlopige en/of preventieve maatregelen. De procedurecoördinator oordeelt hierover op basis van het eigen professioneel oordeel en de verantwoordelijkheid voor een goede werking en voor het welzijn van alle betrokkenen.

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

Indien voorlopige of preventieve maatregelen worden genomen, worden alle relevante betrokkenen hiervan onmiddellijk op de hoogte gebracht.

Stap 3 Bespreking en onderzoek van de melding

De procedurecoördinator organiseert zo snel mogelijk één of meerdere besprekingen met alle betrokkenen: (mogelijke) slachtoffer(s) en/of ouders, (mogelijke) dader(s) en/of ouders, (mogelijke) getuigen, begeleiders en/of leidinggevenden. Indien wenselijk bespreekt de directeur de situatie ook met het dagelijks bestuur.

Deze besprekingen kunnen individueel verlopen en/of op een vergadering (hetzij binnen één of meerdere bestaande overlegorganen, bijv. beleidsteam, stafvergadering of teamvergadering, hetzij op een speciale vergadering die rond de melding wordt georganiseerd).

De procedurecoördinator noteert de ondernomen acties en de geformuleerde bedenkingen op het registratie- en opvolgingsformulier GOG.

Bij de beoordeling van een melding van mogelijk seksueel GOG wordt steeds gebruik gemaakt van de het vlaggensysteem, waarbij aandacht wordt geschonken aan volgende criteria: wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, leeftijds- of ontwikkelingsadequaatheid, contextadequaatheid en zelfrespect.

Stap 4 Conclusie met betrekking tot de juistheid en/of ernst van het voorval

De beoordeling van een melding van mogelijk seksueel GOG leidt tot een conclusie die wordt uitgedrukt in een groene, gele, rode of zwarte vlag. De verdere aanpak wordt bepaald op basis van deze conclusie.

Bij de beoordeling van een melding van mogelijke fysieke of verbale agressie of een andere vorm van mogelijk GOG wordt de conclusie – naar analogie met het vlaggensysteem – uitgedrukt in een groene, gele, rode of zwarte kaart. De werkwijze om tot een dergelijke conclusie te komen zal doorheen de praktijk verder worden uitgewerkt. Ook in deze situaties zal de verdere aanpak worden bepaald op basis van de conclusie..

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

Het is ook mogelijk dat het onderzoek en de besprekingen leiden tot de conclusie dat er geen of onvoldoende aanwijzingen zijn om de melding van het mogelijke GOG te staven.
In dit geval stopt de procedure in deze fase.

Stap 5 Communiceren van de conclusie tegenover de relevante betrokkenen

De procedurecoördinator brengt alle relevante betrokkenen op de hoogte van de conclusie zoals vermeld in stap 4, en van het (eventuele) vervolg van de procedure zoals beschreven in stappen 6 t.e.m. 8. Deze kennisgeving kan ook de basis zijn voor een verdere onderlinge bespreking over de aanpak van diverse individuele of algemene zaken betreffende dit onderwerp.

Indien in stap 4 werd geconcludeerd werd dat de melding wordt gesloten en dat verdere acties binnen de procedure GOG niet nodig zijn, kan een betrokken gebruiker die met deze conclusie niet akkoord kan gaan, de kwestie eventueel opnieuw openen binnen de klachtenprocedure.

Stap 6 Benadering van de dader en zijn omgeving (afspraken en acties)

6A Indien de dader een persoon met een verstandelijke beperking is

Bij groene of gele vlag/kaart

Er worden – in overleg met het begeleidend team en in samenspraak met de cliënt en/of diens familie – concrete afspraken gemaakt omtrent de gewenste aanpak, rekening houdend met diverse factoren (mentaal niveau, intentie, problematiek, enzovoort).

De nadruk ligt op informeren, vorming en coaching.

Het begeleidingsproces wordt verder opgevolgd door het begeleidend team.

Bij rode of zwarte vlag/kaart

Er wordt eerst een vorm van toezicht of time-out afgesproken. Het contact tussen dader en slachtoffer (en eventueel andere cliënten) wordt verbroken, bijv. door strikte afspraken, een verhoogd toezicht, een herplaatsing binnen de interne werking, een voorlopige verwijdering of een onderbreking van de dienstverlening.

De directeur brengt het dagelijks bestuur op de hoogte.

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

Rekening houdend met de bedenkingen vanuit de interne beoordeling en na bespreking met de ouders van zowel slachtoffer als dader, beslist het dagelijks bestuur of aangifte wordt gedaan bij de politie. In voorkomend geval wordt ook de raad van bestuur ingelicht.

Het beleidsteam formuleert – in overleg met het begeleidend team, de diverse betrokkenen en het bestuur – een advies betreffende de toekomstige aanpak (hetzij blijven met specifieke begeleidende en/of organisatorische maatregelen, hetzij niet blijven). De directeur coördineert de implementatie van dit advies.

Indien de cliënt blijft, zal het begeleidingstraject – naast specifieke maatregelen en/of straf – ook een traject van informeren, vorming en coaching omvatten.

6B	Indien de dader een personeelslid is	
	Bij groene of gele vlag/kaart	Bij rode of zwarte vlag/kaart
<p>De directeur of de afdelingscoördinator voert een (functionerings-)gesprek met het personeelslid over het betreffende gedrag.</p> <p>Bij een groene vlag/kaart ligt de nadruk hierbij op informeren en bewustwording (o.a. betreffende de mogelijke risicovolle perceptie).</p> <p>Bij een gele vlag/kaart worden ook afspraken gemaakt om dergelijk gedrag te vermijden en/of bij te sturen. Het verslag van dit gesprek wordt bewaard in het personeelsdossier. De directeur brengt ook het dagelijks bestuur op de hoogte.</p>	<p>De dader wordt door de directeur onmiddellijk op non-actief gezet.</p> <p>De directeur brengt het dagelijks bestuur en de raad van bestuur op de hoogte. De raad van bestuur beslist over de start en het verloop van een eventuele tucht- en/of ontslagprocedure.</p> <p>De directeur of de (onder)voorzitter doet aangifte bij de politie. Het verdere onderzoek gebeurt door de politie.</p>	

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

6C	Indien de dader een vrijwilliger, een bestuurslid of een derde is	
	Bij groene of gele vlag/kaart	Bij rode of zwarte vlag/kaart
	<p>De directeur, de afdelingscoördinator, of de (onder)voorzitter voert met de betrokkene een gesprek over het betreffende gedrag.</p> <p>Bij een groene vlag/kaart ligt de nadruk hierbij op informeren en bewustwording (o.a. betreffende de mogelijke risicovolle perceptie).</p> <p>Bij een gele vlag/kaart worden ook afspraken gemaakt om dergelijk gedrag te vermijden en/of bij te sturen. Het verslag van dit gesprek wordt vertrouwelijk bewaard door de directie.</p> <p>De directeur brengt het dagelijks bestuur op de hoogte. Zij beoordelen of verder contact tussen de betrokken persoon en de cliënt(en) wenselijk is.</p> <p>Zo ja, dan wordt er extra aandacht geschonken aan opvolging en/of coaching.</p> <p>Zo nee, dan zorgt de directeur of de voorzitter ervoor dat het contact wordt verbroken.</p>	<p>De directeur zorgt ervoor dat het contact tussen de dader en de cliënt(en) onmiddellijk wordt verbroken.</p> <p>De directeur brengt het dagelijks bestuur en de raad van bestuur op de hoogte. De raad van bestuur beslist over de start en het verloop van een eventuele tucht- en/of ontslagprocedure.</p> <p>De directeur of de (onder)voorzitter doet aangifte bij de politie. Het verdere onderzoek gebeurt door de politie.</p>

Stap 7	Benadering van het slachtoffer en zijn omgeving (afspraken en acties)	
	Bij groene of gele vlag/kaart	Bij rode of zwarte vlag/kaart
	<p>Er worden – in overleg met het begeleidend team en in samenspraak met de cliënt en/of diens familie – concrete afspraken gemaakt omtrent de gewenste aanpak, rekening houdend met diverse factoren (mentaal niveau, beleving, problematiek, enzovoort).</p>	<p>In een eerste fase wordt gekeken welke hulp, opvang en nazorg wenselijk is, op fysiek en psychisch vlak.</p> <p>Bij agressie wordt uiteraard medische zorg geboden indien nodig. Bij seksueel GOG wordt standaard een medisch onderzoek uitgevoerd.</p>

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

De nadruk ligt op informeren, vorming en coaching.

Het eventuele begeleidingsproces wordt verder opgevolgd door het begeleidend team.

Het contact tussen het slachtoffer en de dader wordt in principe verbroken (door de verwijdering van de dader uit het dagcentrum of woonhuis), of eventueel beperkt (bijv. door strikte afspraken, een verhoogd toezicht, of een herplaatsing van 1 van de betrokkenen binnen de interne werking).

De familie van het slachtoffer wordt zo snel mogelijk op de hoogte gebracht van het voorval en de genomen maatregelen.

In zeer ernstige gevallen of indien er een vrees is voor mogelijk meerdere slachtoffers, kan beslist worden tot een bredere communicatie.

In een volgende fase ligt de nadruk ten aanzien van het slachtoffer op herstel, informeren, vorming en coaching.

Het begeleidingsproces wordt opgevolgd door het begeleidend team, eventueel met ondersteuning van en/of in samenwerking met externe diensten of specialisten ter zake.

Stap 8	
Melding bij het centraal meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag	
Bij groene of gele vlag/kaart	Bij rode of zwarte vlag/kaart
Het voorval wordt niet gemeld bij het centraal meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag.	De directeur meldt het voorval bij het centraal meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag. Dit gebeurt binnen de 7 dagen na de beoordeling van het voorval met een rode of zwarte vlag/kaart (cfr. stap 4).

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

Stap 9 Evaluatie en opvolging

Per kalenderjaar wordt – in het kader van de procedure zelfevaluatie – een overzicht gemaakt van alle lopende en afgesloten meldingen binnen de procedure GOG, en elke melding wordt geëvalueerd. Hierbij wordt aandacht geschonken aan volgende aspecten:

Algemeen: Hoeveel meldingen waren er? Is dit (te) veel of (verdacht) weinig? Zijn er tendensen merkbaar? Kunnen we algemene, preventieve maatregelen nemen om voorvallen van GOG te vermijden?

Per melding: Werd het voorval en de opvolging inhoudelijk goed aangepakt? Hoe is dit situatie geëvolueerd? Werd de melding correct behandeld conform de stappenprocedure GOG? Welke corrigerende en/of preventieve maatregelen kunnen genomen worden om de behandeling van toekomstige meldingen inhoudelijk en/of procedureel te verbeteren?

Stap 10 Beëindiging van de melding binnen de procedure GOG

De opvolging en registratie van een melding binnen de procedure GOG blijft verder lopen tot de melding “officieel” wordt afgesloten. Zolang dit niet is gebeurd, dient het registratie- en opvolgingsformulier GOG verder aangevuld te worden (vermelding van besprekingen, afspraken, opvolging, communicatie, enzovoort).

De beslissing tot het beëindigen van een melding binnen de procedure GOG gebeurt steeds door het beleidsteam. Deze beslissing wordt geregistreerd en gemotiveerd.

De beëindiging van een melding binnen de procedure GOG betekent niet dat er geen verdere ondersteuning en opvolging meer kan zijn, maar dit gebeurt dan binnen het kader van de handelingsplanning en de pedagogische begeleiding van de betrokken cliënt(en).

Verwante documenten

Bewaring (plaats of persoon)

Register GOG met overzicht van meldingen

Vertrouwelijke bewaring bij de directeur

Kwaliteitshandboek HET EEPOS

Naam document: **Het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers**

Datum document: 22/03/2019

Geldig voor: Alle afdelingen

Registratie- en opvolgingsformulier per melding GOG	Indien (mogelijke) dader een cliënt is <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwelijke bewaring bij de coördinator van de afdeling van de (mogelijke) dader Indien (mogelijke) dader een personeelslid is <ul style="list-style-type: none"> ➤ personeelsdossier Indien mogelijke dader iemand anders is <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertrouwelijke bewaring bij de directeur
Visietekst m.b.t. seksualiteit en relaties	KHB (doc. 4b)
Visietekst m.b.t. (omgaan met) vormen van agressie	Nog op te maken